

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Жыйыныу

Республиканы социал сферасыны бла экономикасыны ёсююню баш ызларын сюзгендиле

Тюнене Къабарты-Малкъаргъа Рос-сей Федерацияны Шимал Кавказны ишлери жаны бла министри **Сергей Чоботарев** иш бла келгенди. Аны КъМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан **Казбек Коков** бла эки жанлы тубешиюнде республиканы жуукъ жыллада социал-экономика айныууну баш жоллары сюзюлгендиле, инвестиция проектле къалай толтурулгъанларына къаралгъанды, быйылгъа планла белгиленгендиле. Ушакъны кезиюнде регионда туризм бла байламлы объекти тапландырыргъа кереклисини юсюнден да сёз баргъанды.

Бююнлюкде инвестиция программаны чеклеринде Чегем, Урван, Бахсан районлада талай предпритияны къурулушлары бошала турадыла, урлукъла чыгаруу жаны бла араны ктурауны проекти да толтурулады. Быйыл февральда Шимал Кавказны ишлери жаны бла министерствосунда 2019 жылда къол салынырыкъ, ол санда СКФО-ну къырал программасыны Къабарты-Малкъар Республикада подпрограммасына кёре тамамланлыккъ, инвестиция проектлени сайлау жаны бла ведомстволары аралы ишчи къауумну жыйылыуун бардырыргъа белгиленгенни юсюнден да билдирилгенди.

Андан сора КъМР-ни толтуруучу власть органларыны башчылары бла уллу кенгеш болгъанды. Анда республиканы производство эмда инвестиция онгарын не къадар толу

хайырлана барууну амалларына къаралгъанды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствогосуну пресс-службасы.

ШАГЪЫРЕЙЛЕНИУ

Базыныу айныуу, инвестицияланы файдалы хайырлана билиуну туура юлгюлери

Тюнене РФ-ни Кавказны ишлери жаны бла министри **Сергей Чоботарев** Къабарты-Малкъаргъа ишчи жумуш бла келгенди. Ол КъМР-ни Башчысыны къуллугъун толтургъан **Казбек Коков** бла производство эм социальны объектледе болгъандыла, республиканы эл мюлк эмда турист онгары бла шагъырейленгендиле.

рылгъанын, анга бююнлюкде сурам уллу болгъанын чертгенди. «Проектни болжалдан кеч къалмай эм бийик даражада толтуруп, республика инвестицияланы файдалы хайырлана билгенин кёрюютгенди. Къоранчла 150 миллион сомдан асламдыла, алай бу ахчадан 88 миллиону энчи инвестицияла болгъанлары артыкъда магъ-

регионда арт кезиуде терек бахчачылыккъ кенг айныгъаны бла байламлы алмаланы асырарча ящикле жарашдырыладыла, алагъа 350 килограмм тирлик сыйынады. Жылны ичинде 5 минг тонна пластик продукция чыгарылады.

«Бахсанни бахчалары» предпритие алмаланы ёсдюроу, кегетлени асырау бла кюрешеди. Сёз ючюн, бахчаланы кенглиги 522 гектардан асламды, холодникке уа 23,6 тонна тирлик сыйынады. Сергей Чоботарев предпритияны келечилеринден товарны сатханда чырмаула болгъанларын бла къалгъанларын соргъанды. Жуупдан белгили болгъаныча, «Лента», «Дикси» дегенча уллу федерал тюенле бла келишимле этилип, Бахсанни алмалары алагъа жетдириледи. Орта эсеп бла багъалары 65-85 сомгъа жетеди. Этикеткаларында уа алмала Къабарты-Малкъарда ёсдюрюлгенлери жазылыды.

«Ол тюзю, Сербиядан, башча къыраладан кегетлеге конкуренция болургъа тийишлиди, деп белгилегенди министр.

Урван районда уа «НЭЖАН» предпритияны иши бла шагъырейленгендиле. Мында лак эм богула чыгарылыкъдыла. Бу проект да «Шимал Кавказны 2025 жылгъа дери айнытыу» къырал программагъа кийирилгенди. Бек магъаналысы завод экология жаны бла тазалы, бояулары сууну мурдорунда чыгарыргъа белгиленди. Урванчыла жарашдырылыккъ продукция (ала уа 25 тюрлю боллукълары белгиленди), ол санда жоллагъа разметканы салгъанда да хайырларыгъа боллукъду.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Бек алгъа, жол Чегем районнга «СадСервис» акционер обществогъа болгъанды. Анда тереклени буз уруудан сакъларгъа болушан сетканы тарханда хайырланылгъан бетон багъанала чыгарыладыла. Кеси да «Шимал-Кавказ федерал округну 2025 жылгъа дери айнытыу» къырал программаны «2025 жылгъа дери КъМР-ни социальны сферасын эм экономикасын айнытыу» подпрограммасыны чеклеринде тамамланган биринчи проекти.

Федерал министр чегемлилене эмда республиканы бу иш бла алгъышла, анда бийик качестволу продукция жарашды-

аналыды. Мюлкде 24 жангы ишчи жер къуралгъанды, аладан 8 бийик технологиялдыла. Мында жарашдырылгъан продукцияланы предпритияланы ачаргъа, ишчи жерле кзуаргъа себеплик этеригине ышандырады», дегенди ол.

Казбек Коков бу проект федерал власть органланы болушлары бла толтурулгъанын чертип, республикагъа энчи эс бурулгъаны ючюн ыразылыгъын айтханды.

Ызы бла Бахсан районда Кишпек элде «Строймаш» эмда «Бахсанни бахчалары» эл мюлк предпритиялагъа атлангандыла. Биринчисинде Кавказ

Кенгеш

Адамланы эрконликлерин бла сейирлерин ишексиз къорууларгъа

КъМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан **Казбек Коков**, хайырланылгъан энергетика байлыкъла ючюн тёлеуле эмда зыбыр коммунал кир-кипчикле бла байламлы болумгъа жоралап, Правительствогосуну юйюнде кенгеш бардыргъанды. Анда билдириуле этип, КъМР-ни Правительствогосуну Председатели биринчи орунбасары – инфраструктура эмда цифралы айныуу министри **Владимир Болотоков**, табийгъат байлыкъланы эмда экологияны министри **Шауаланы Илияс**, энергетика, тарифле эмда жашау журтлагъа надзор этиу жаны бла министри **Ирина Безникова** сёлешгендиле.

Регионну оючусу ЖКХ-ны жумушларына шёндю изленген багъала тюз тохташдырылгъанларын бла къалгъанларын, республиканы жашау журтла-коммунал мюлкюню предпритияларына башчылыккъ этиу не халда болгъанын, аланы ишлерин игилендириуну амалларын къысха заманын ичинде тынгылы тинтирге буюргъанды.

Хайырланылгъан газ ючюн адамла касса терминалланы юслери бла тёлеген ахчаны «Газпром межрегионгаз Нальчик» компаниягъа тышмегени

бла байламлы болумгъа жыйылыуда энчи къаралгъанды. Правительствогъа, тийишли министерствогъа аны къаты тинтирге эмда керекли мадарла этерге буюрулгъанды. «Адамларыбызны эркинликлери эмда законлу сейирлери къорууларыгъа керекдиле», дегенди республиканы оючусу. Аны буйругъу бла Владимир Болотоков хайырлануучула, «Газпром межрегионгаз Нальчик» ООО-ну башчылары эмда тёлелени жыйгъан операторну келечилери бла да тубешгенди.

Зыбыр коммунал къалгъан къулгъанла бла байламлы жумушланы жалчытыуда кемчиликле кёп болгъанларын чертгенди Казбек Коков. Муниципал районланы бла шахар округланы администрацияларыны башчылары, дегенди ол, регион оператор бла бирге аланы оюуларында болгъан тийреле таза болгъанларына бла къалгъанларына дайым кёз-къулаккъ болуп туургъа, кир-кипчикни тохташдырылгъан графикке кёре заманында кетерип турууну жалчытыргъа, багуш тёлелген жерлени бир реестрин жарашдырыргъа борчлудула.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствогосуну пресс-службасы.

Базыныу айныуну, инвестицияланы файдалы хайырлана билиуну туура юлгюлери

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Заводну межамы алыкча ишлене турады, алай аны майда битдирип, хайырланып башларга белгиленеди. Сергей Чеботаревну сорууларына жууапла бере, предпритияны келечилери кюншю регионлада лак затла эм боула жарашдырган предпритие болмаганын, бек жууукдагысы Подмосковьеде орналганын билдиргенди. Алай бла уа аны продукциясына сурам уллу боллугу белгиленеди.

Инвестицияланы юслеринден айтханда уа, аны битеулю багъасы 256,2 миллион сомду, ол санда 110,2 миллионну «Шимал Кавказыны айныуну корпорациясы» беледи. Заводда жылны ичинде 7,8 минг тонна продукция жарашдырыллыкды, анда 29 жангы ишчи жер кыраллады.

Ол кюн Сергей Чеботарев бла Казбек Коков Ташлы-Талада жангы школну ачылыууну кыуанчына да кыатышандыла. Аны кырулушчула кысыа заманны ичинде ишлетгенди. Сергей Васильевич сабийлени, устазланы, ата-аналаны да бу магъаналы иш бла алгышлай, алагъа билим алыуда жетишимле тежегенди. Аны айтханына кере, школда 100 окыучуга жер барды, жууук кезиуде уа элде сабий сад да

кыруулукды. Ол саулукулары осал болган, сакъат сабийле межамга чырмаусуз кирича мадарла этилгенлерине да эс бурганды.

- Былайда 1956 жылда ишленген эски мякам кетерилип, шендюню излемлеге келишген ариу школ соелгенди. Мында окыуганла келир заманда алимле, дипломатла болурла деп ышанама. Бирлери элде кваллыкдыла, республикадан, кыралдан тышына кетерикен да болурла. Жашауугуз кылай кыралса да, тууган элигизни, ма бу ариу мектепни унутмай, алагъа билеклик этерсиз деп бек ышанама, -дегенди ол.

Казбек Коков а ол республикада эм ариу школладан бири болганын белгилегенди эмда кырулушчула аны терк эм бийик даражада ишленгенлери ючюн ыспас этгенди. «Мындан ары да республика билим берую айныты жаны бла федерал программага кыатышып, жангы школа, сабий садла ишленликди. Окыучула уа барыбызны да жетишимлери бла кыуандырганлай туурла деп бек ийнанам», -дегенди республиканы оноучусу.

Кыуанчылы жыйылыуга уа РФ-ни Кырал Думасыны депутаты **Адальби Шагошев** да кыатышанды. Ол республикада социальный объектлени

ишлетиу жаны бла проектле федерал бюджетге кийирилгенлерин, алагъа ахча бёлюннгенин айтханды. «Биз тау элде шендюню школ артыкда магъаналы болганына женгидиралганбыз. Проектни заманында эм бийик даражада толтуралганыбыз а республикага федерал власть органла социальный объектлени ишлетирге себеплик этгенлей турлукуларына ышандырады», -деп белгилегенди ол.

Кертисин айтханда, бу иш элчилеге уллу кыуанч болганы керюнюп тура эди. Былайга жыйылган жамаут межамны ичине жарып, кыуанып кире эдиле. «Эски школда уа быллай онгла кыайда!» -дей эдиле ала бизни спорт залга, ашханага, актовый залга, окыу отуулага ашыра.

Цаколаны Разият а химиядан бла биологиядан окыуучулары 40 жылдан аслам болады. «Бизге аламан онгла кыруалгандыла, библиотекада киталла кёпюле, алыкча болжаллы халда окыуган межамдан барысын да келтиралмаганбыз. Класлада интерактив доскала, компьютерле да бардыла. Биз мында алыкча эки кюнчюк окыуучанбыз, алай башкюнен а дерсле барысы да жангы школда бардырыллыкдыла», -дегенди ол бизге.

Сергей Чеботарев бла Казбек

Коков кюнню экинчи жарымында Черек районда экология жаны бла таза гара суу кыуигъан «Бабугент» заводну иши бла да шагъирейленгенди. Ол былтыр кюз артында ишлеп башлаганды. Бююнлюкде уа аны продукциясын Москваны, Калининградны, башха шахарланы тюкенлеринде керюуге боллукды.

Черек районну башчысы **Муртазаны Борис** кыонакъланы «Чирик кёл» турист кластерни проекти бла да шагъирей этгенди. Аны битеулю багъасы 750 миллион сомду. Районда тау лжалда учарча трассада, канат жолла, кыонак юйле

кыуарга белгиленеди. Бююнлюкде уа анга жер бёлю, тийишли келишимле этиу жаны бла жумушла толтуруладыла. Сергей Васильевич проект сейир болганын чертип, инвесторлагга тийишли экономика онгла кыуарга кереклисин чертгенди.

Сергей Чеботарев бла Казбек Коков башха объектледе да болгандыла. Алары бу жолучулукда КМР-ни премьер-министри **Мусукланы Алий**, жууалпы министрле, районланы башчылары да ашыргандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ЖАЗ БАШЫ СЕССИЯ

Депутатла миллет проектлени толтурууга энчи эс бёлюр умутлудула

КМР-ни Парламентини президиуму биринчи жаз башы сессиясы ача, спикер **Татьяна Егорова** депутатлага жангы ишчи кезиуде жетишимле тежегенди, аны бла бирге аланы кёп жумуш сакълаганын эсгертип, бютюн тири кыармашырга чакырганды.

лендирирге керек болганын айтып, Татьяна Егорова бююнлюкде газ ючюн телеуле бла байламлы проблеманы да эсге салганды. Халны тюзюн билер ючюн а, президиуму биринчи жыйылыууна «Газпром межрегионгаз Нальчик» ООО-ну баш директору **Александр Цылухнин**

Депутатла уа, ол тема бла чекленмей, кёп фатарлы юйледе газ атылуудан сакъланыу жаны бла не мадарла этилгенлерин, газ ючюн телеуле кылай кыруалганын билдиргенди. Ол сорууларына этилген жууаплагга тынгылагандан сора, законопроектлени сюзюуге кенгенди. Бек алгга «Кыабарты-Малкяр Республиканы бюджетине федерал бюджетден халкыны барысы да хайырланган автомобиль жолла ишлеуге, алгыннгыларын жангыртууга, тынгылы ремонт этиуге, алагъа дайым кыуаруга (Федерал автомобиль жолланы кыошмай) бюджет кредит беруюню юсюнден келишимге этилген кыошак келишимни кыабил керююню юсюнден» законну проекти сюзюлгенди.

Андан сора «Женгил таксиде адамланы жюрютуу эмда жюк ташыу жаны бла жумушла кылай толтурулганына контроль этиуну низамыны юсюнден» КМР-ни Законна тюзетиуле кийируюню юсюнден» законопроект кыабил керюлгенди. Битеу тийишли ведомстволарга эсгертиуле бла тюзетиуле хазырлар ючюн документле жиберилгенди.

Депутатла дагыда федерал законланы, РФ-ни башха регионларыны законла чыгарыу жаны бла башламчылыкларын, чакырыуларын да сюзгенди. Андан сора да, КМР-ни Парламентини жыйылыуун бардыруну кюнню тохташдырылганды - 2019 жыл 31 январь. Анга КМР-ни Парламентине кирмеген политика партиаланы келечилери да кыатышырыкдыла.

КМР-ни Парламентини пресс-службасы.

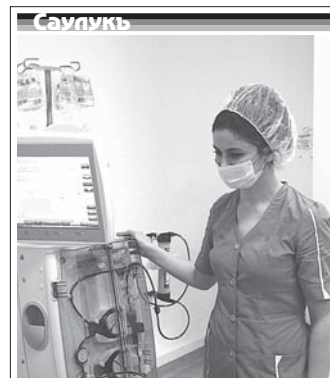

- Властыны битеу кыуууларына да, -дегенди ол, - республиканы айныунда алгга уллу атлам этиу жаны бла магъаналы борчланы толтуруу ючюн, ол санда аланы законла бла бегитир ючюн уллу кюч салырга тышерикди. Бююнлюкде бек магъаналы жумушладан бири - миллет проектлени жашауда бардырыуду. Биз ала кылай толтурулганына, алагъа бёлюннген ахча тийишлисича кыоратылыгына энчи эс бурурга, кыаты контроль этерге керекби.

Халкь бла байламлыкны кюч-

чакыргандыла. Ол компанияны «Интегра Софт» агенти бла келишим юзюлгенин эмда аны юсю бла теленген ахча тергелмезлигин билдиргенди. Абонентледен кенгинлик тилеп, квитанцияларын бир ауук заманга сакъларларын тилегенди.

Татьяна Егорова халкыга аны юсюнден алггадан нек билдирилмегенин сорганды. «Алай болур деп билмегенбиз, абонентлерибизге хапар билдируу жаны бла ишни тирилгенбиз», -деп жууаплаганды компанияны таматасы.

Бюйреклерини ауругъанлагга - жангы амал

Кыабарты-Малкярда бюйреклерини ауругъан саусузулга гомодиализни тынгылы бардырыу ючюн жангы амалны хайырланып башлагандыла. Анга кере, артерияны тюзюнлей венага кыошадыла, ол а тамырын базыкь этип, анга аппаратураны женгил жалгъарга эмда асламыракъ кван тазаларга амал береди. Былай операцияланы медицина полис бла Медицина консультатив-диагностика арада эм Районла аралы кёп профили больницалада тамамлайдыла.

Бююнлюкде республикада диализ терапия алты жюзден аслам адамга этиледди. Ол беш учреждениа: Шимал Кавказда нефрология араны юч бёлюмюнде, «Б. Браун Авитум Руссланд» эм «Нефролай» гомодиализ аралада бардырылады. Алары барысында да ауругъанлагга хакъсыз кыаралады.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Тюбешу

Тюркге – усталыкъларын кётюрюрге

Кёп болмай Къабарты-Малкъар къырал университетни «ANEX Tour» деген карьера жаны бла ёсерге себеплик этиу арасы эм уллу россейли турист компания бла бирге жайда Анталияда халкъла аралы стажировкага барырга суйгенле бла тюбешу бардырганды. Анда селеше, компанияны практика эм стажировка жаны бла бёлююно таматасы Антон Морозов, жаш адамлага къонак алыу индустрияда эм туризмде сынауларын ёсдорюрча Тюркде аламат онгла болгъанларын айырып айтханды.

Программага къатышханлары барысы да КъМКУ-ну студентлери эм аны бошагъанладыла. Ала алгъадан да профессионал, лингвист эм психология кёрюмдюлеге кёре сайлангандыла. Ол себепден тюбешуе иш бла жалчытхан фирма трансфер гидлеге къаллай излемле болгъаны юсюнден толу билдирилгенди.

Стажировканы чеклеринде жаш адамла, гид болуп ишленгенлеринден сора да, туризм жаны бла жангы амаллага бла технологиялага юренирикдиле. Аланы иш хакълары уллу

боллукъду, кеслерине да хакъсыз ашарча эм жашарча онгла къраллыкъларыла. Корпорация кесини кийимлери бла жалчытырыкъды аланы.

Антон Морозов стажировканы ахырында анга къатышханлага шагъатлык эм рекомендация къагъытла берилликлерин билдиргенди. Бу иште кеслерин иги жаны бла кёрюзгенлени уа ары иште алырга боллукъларын да эсертгенди. Жаш адамла иги кесек соруу бергендиле эм аланы барысына да толу жууапла тапхандыла.

Экинчи тюбешуе программага къатышырга таукел болгъанлага къошак халда тестле бла тренинге бардырыллыкъларыла. Ахырында эсеплеге кёре эм игилени санына тюшгенле быйыл халкъла аралы стажировкага жиберилликдиле.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

ТАБИЙГАТ КЮЧ

Энергетикле бузукълукъланы терк кетергендиле

Бу кюнледе Элбрус районда аслам кър жаууп, Байдаево элден башлап Терс-Кьолгъа дерик тоу бла жалчытуу бузулганды. Тырныаузуу бир кесеги да чыпынызга терек аугъаны ючюн токсуз къалганды. Районну электросетини ишчилери бу кемчиликлени бек терк кърмашып кетергендиле.

Энергетиклеге дагыда талай элде да мадар этерге тюшгенди. Жел уруп, электрокюч ызла бузлагъанлары ючюн Тырныаузуу телетранслятору ишин тохтатханды. Аны хатасындан аналог телевидение да ишлемей турганды. Специалистле анда хар нени да ол кюн окъуна тап этгендиле.

Приэльбрусьеде, Уллу-Гара суулары таласындан арлакъда ток чыпынла бла баргъан оптоволоконный кабель энишге созулгъан эди. Аны да тап халгъа келтирер ючюн, Байдаевога, Терс-Кьолгъа, Чегет, Азау эмда Гара-Суула талалага баргъан электрокючню ёчюлтюрге тюшгенди. Шёндюледе энергия бла жалчытууда бир тюрлю чурум жокъду - социал магъаналы, инфраструктура эмда жамауат жумушлары жалчытуу объектле тийишлисича ишлейдиле.

Дагыда Адыл-Сууда Жан-Туугъан къаядан юзюлюп тюшген кър бузгъан ток чыпынны жангыдан жерине орнатырга хазырлануу барады. Шёндю алайда альплагерле токсуз турадыла, алай къышда алада туристле неда солугъан адамла болмаучудула.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

ПЕНСИЯ ФОНД

Къошуллуугу – уруну стажга кёре

2019 жылны январьдан башлап ишлемеген пенсиячыланы пенсияларыны страховой кесеклери 7,05 процентге ёсерикдиле, ол а, 2018 жылны ахыр эсеплерине кёре, инфляциядан кёндю. Сора бир пенсия баллы багъасы да 87,24 сомга дерик кёбейтилликди, деп билдиредиле РФ-ни Пенсия фондуну регионда бёлююно прес-службасындан.

Эсертю: башында сагъынлган къауумну пенсияларыны ёлчемлери барысына да бирча ёсерик туйюлдо, къошуллуук аха аланы эндиге дерик алгъан пенсияларына кёре терелликди. Башхача айтханда, уруну жыллары, пенсия коэффициентлери кёп болгъанлага аслам къошуллуукду.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Шимал Кавказ кюн сайын

Къарачай-Черкесде – Элни жылы

Къарачай-Черкесни Башчысыны оноуу бла 2019 жыл регионда Элни жылына саналады. «Республикабызны айныууна кюн сайын юлюшлерин къошуп тургъан адамла бизни ёхтемлигибиздиле. Быйыл жерибизни иги кесегин хайырланган эллерибизни болушларын айнытууга бютюн уллу кюч салырга керекбиз», - дегенди Темревланы Рашид жамсаутха этген чакыруу сёзюнде.

Чеченде - экинчи тау-лыжа курорт

Кёп да бармай таула араларында ариу кёлно тийресинде «Кезеной-АМ» деген тау-лыжа курорт ачылыкъларыла. Ол кърюу Чеченде жашагъанла угай, къонаклары да жаратырыкъ солуу жерге айланарыкъды, деп билдиреди «Грозный-информ» информация агентство.

-Бу проект къолга алынганлы тёрт ай да озмаганды. Ол а республикада терк да, тынгылы да ишленгерине шагъатлыкъларыла, деп чертгенди Шимал Кавказны ишлери жаны бла министрни биринчи орунбасары Одес Байсултанов Инстаграмда.

Суудан уулангандыла

Роспотребнадзорну Дагъыстанда управлениясыны специалистлери республиканы Казбек районунда 70-ден артык адам суудан ууланганларын тохтатдыргандыла, деп билдиргендиле "Интерфакс-Юг" агентствого ведомствону прес-службасында.

Управленианы келечиси билдиргенге кёре, бир ауукъ заманга школ бла сабий садла жабылгандыла, халкъга А гепатит ауруу жукъмазча дарман салынганды.

Виталий

Калоевде - эгизле

Юйюрю самолётда учуп бара жоюлуп, уллу бушуу сынагъан, жангылык этген диспетчерни дерт этип ёлтюрген Виталий Калоевни жашауунда Жангы жылны аллында къууанчылы тюрлениу болганды. Анга эки эгиз тууганды – жашчык бла къызчык.

Кърюлушла жартылай къалмазча

РФ-ни Шимал Кавказны ишлери жаны бла министерствосу кърюлушлары узакъга созулгъан объектле бла байламлы мадарлары комплекс планыны проектин жарашдырганды. Аны юсюнден министр Сергей Чеботарев Федерация Советде "правительстволу сагъатда" билдиргенди. Ол жумушну тамамлауга битеу да 160 миллиард сомдан аслам берилликди.

Азербайджандан - Дагъыстанга

Азербайджанны Храх-Уба эм Урьян-Уба элдеринде жашагъан 350 чаклы россейли Дагъыстанга кёчгендиле, деп билдиргенди Шимал Кавказны ишлери жаны бла министр Сергей Чеботарев.

Сагъынлган элени жерлерин Дагъыстан арендага алып турганды. СССР чачылганды уа, ала Азербайджанга ётгендиле. 2004 жылда аренданы болжалы бошалганды. Ол элдеде жашагъанлары Россейге кёчюрюу а хачаны хатасындан тыйылып турганды. Энди ол жумушну тамамлауга 200 миллион сом бёлюнгенди.

Хаж къылырга квота алынганды

РФ-ни бла Сауд Аравияны араларында этилген келишимге кёре, быйыл Россейге Меккага барлыкъларыла берилген квота 20 500 адам бла чекленеди. Жуукъ заманда Хаж къылыу жаны бла комитет аны РФ-ни субъектлерини араларында юлширикди, деп билдиредиле REGNUM информация агентствого Ингушетияны башчысыны прес-службасындан.

Эсигизге салайык: былтыр квотаны иги кесеги Шимал Кавказны субъектлерине жетгенди.

Мэрни чамландыргандыла

Назаранны (Ингушетия) мэри Алихан Тумгоев шахарны ЖКХ-сыны ишлеу халын сёкгенди эмда аны оноучу къауумну айлыкъларын азайтыргыны, орамланы сыйпаучуланы хакъларын а кётюрлюгюн айтханды, деп билдиреди ИНТЕРФАКС информация агентство.

-Мен, шахарны башчысы, муниципал къуралууда таза болсун деп, дайым къайгыргъанлай турама, кир-кипчик хуржунланы жыйып айланама. Сиз а жылы жерлеригизден тепмей олтурасыз. Алай а боллук туйюлдо, энди мен сизни солуу кюнледе окъуна тынчайтам, деп жазганды мэр Инстаграмда.

Информагентстволаны билдируелерине кёре **ТЕКУЛАНЫ Хауа** хазырлаганды.

Соруу

Ленинни ниетлерине сиз кыалай кыарайсыз?

Владимир Ильич Ленин өлгөнү быйыл 21 январьда 95 жыл, Октябрь революцияга уа 102 жыл болады. Анча заманни ичинде кыралны жашауунда, политика мурдорунда, айнуунда көп тюрлениуле болгандыла. Шендюю халда уа пролетариатны бачамасыны ниетлери не магнананы тутадыла, алага адамларыбызны кез кыарамы кыалайды? Бу соруулары бир кыуум инсанга бергенбиз, ала былай жууаплагандыла:

ГАЗАЛАНЫ Масхут,

КыМР-ни Парламентини депутаты:

- Ленинни ниетлерине, чакырыуларына бирча кыарамайма: бирлерин тюзге санайма, башчаларын – угъай, ючюнчюлери да сагыш эттиредиле. Бюгонлюкте аны хайырлы башламчылыкларын да терслегенле келдиюле. Алай аланы жашауда бардырганла

кечиндиргенден башха кыайгылары жоккюду. Аны ючюн керек эдиле Ленинни бир-бир ниетлери, оюмлары.

КЪАЗИЙЛАНЫ Римма,
пенсиячы:

-Ленинни битеу юйретиулерин шендюю жамауат жашауга сингдирге хазырды деп айталмайма. Алай ол белгилеген жумушлагга, муратлагга бюсюрерчады. Сёз ючюн, кыралны социализмни мурдорунда кыуар умун алайык. Аллаи болумда тенгликни, тюзлюкню, азатлыккыны ниетлери салынадыла. Шендюю заманда уа ала жетишмейдиле.

АТАБИЙЛАНЫ Сакинат,

энчи предприниматель:

- Владимир Ильични ниетлери, оюмлары патчах Россейни айнууну жангы жолуна чыгаргандыла. 20-чы ёмюр-

БАЙСИЛАНЫ Асият,

«Кырулушчу» лицейни устазы:

- Бу сорууга жууапны терк окууна берип кыойган кыыйнды. Бизни арабызда таматала, совет кыралда тууганла, жашаганла бардыла. Ала уа Ленинни атына кир кыондуругга кыоярык туююлдюле, аны ниетлерини, сёзлерини тюзлюклерине ала бир заманда да ишкели болмагандыла.

Алай шендю ёсюк келген сабийлеге уа Ленинни аты ахырда белгили туююлдю. Ма бир юлго: устазыбыз окуучулагга СССР не болганын билемисиз деп сорганда, студентледен бири: «Хау, ол чёллеудю!» -дегенди. Билмейме, кюлюргеми, жарсыргамы, чамланыргамы керекди анга?

ГУЧАПШЕВА (УЛБАШЛАНЫ) Аминат,

КыМР-ни Саулык сакълау министрствосуну Диагностика арасыны медсестрасы:

- Шендю пластик ашарыкъланы, кемчиликлени ариу суратла бла башларын жабыуну, жамауатда уа жаланда кесим дегенини кезиуюдо. Быллаи болумда уа Ленинни ниетлери не хазна толсунла.

Совет власть а кёп хайырлы ишле этгенди: кыарангылыккыны, жажилликни хорлаганды, шахарларыбызгга, элерибизге ток, газ дегенча игиликле келтирилгендиле, бизнича аз санлы миллетлеге хар не жаны бла да айныргга амалла берилгендиле.

Алай жетишимлени унутургга, терслерге жарамайды. Сёзсюз, СССР демениги кырал эди. Болсада заман да, халк да тюрленгендиле, Лени шендю властыа келсе, жамауатны ызындан тизаллык эди деп ийнанмайма.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлаганды.

кёп жангылыч этгенлерин эсге алыргга керекди деп, алай оюмлайма.

Соруула шагъатлык этгенге кёре, арт кезиуде совет кыралны тансыклаганла бютюн аслам болгандыла. Аны да ангыларчады, шендю заман кыыйнды, тутхучсузду, адамланы баш

ню аллында ала артыкда магнаналы болгандыла, аны ючюн революциясыз халккыны жашауун тюрлендиринг болмаганды. Алай андан бери заман, жашау халла да тюрленгендиле, ол айтхан кёп затла магнаналарын тас этгендиле.

ОЮМ

СССР-ге термилиуну сылтау неди?

«Левада-Центр» бардырган соруулагга этилген жууаплагга кёре, РФ-ни инсанларыны 66 проценти Совет Союз чачылганына жарсыйдыла. Бу шартла бек оздан арт 10 жылны ичинде алынганладыла.

2017 жылда СССР-ни бузулганына жаланда 58 процент кыайгырганды. Совет заманлагга термилгенлени асламысы 55 жылдан атлаганладыла. Алай, социологла белгилегенлерича, аллай оюмлары болганы саны 18-24-жыллыкъланы араларында да ёс барганы эсленеди. Аны сылтау неди?

Россейни халккыны ючден экисини Совет Союзгга суюмеклиги бошдан туююлдю. Мен акыл этгенден, аны бир ненча сылтау барды. Биринчиси – Совет Союзда хар не да аламант эди деп алданыу. Кёплеге Совет Союз «Цирк» фильмден спортчуланы акъ киймелери бла Кызыл майданда жарык атлаганларыды; «Кубанские казаки» кинода асыры насыптыдан бла байдан атылыргга жете турган, омакъ дарий кёлкеле кийген, маданият юйлерине роляла алган колхозчуладыла.

Ол а колхозчу эллиле бир тюрлю эркиниклери болмай, жарлылыкда жашаган, жюзле бла заводла миллионла бла саналган тутмакъланы

кыыйнлары бла америкалы проектлеге кёре америкалы инженерле ишлеген Совет Союз бла арталыда келишмейди. Андагы жашауун кеслери сынаса, ары кыайтыргга сюерик болуруму эдиле?

Экинчи сылтау – адамла келир заман бютюн иги боллугуна ийнаныргга, андан сора да, демениги кыралны бир кесеги болганы, тарых магнаналы ишлеге кыошулганы бла ёхтемленирге ёчдюле. Бюгонлюкте уа биз нени керёбиз? Жыйырма жылны ичинде бир тюрлю ёсюу, айнуу жокъ. Мындан ары не боллугун, кыаллай

демениги ишле этилликлерин киши билмейди эмда аллай зат болур деп да ийнанмайды. Ма ол себепден адамла алага жомакъча кёрюнген СССР-ни, керти окууна киши кыарамай, орамлада атылып кыалган сабийле академикле болган, сынаучу лётчикле уа дуния рекордла токташдырган кыралны, сайлайдыла.

Ючюнчю сылтау: 1990-чы жыллада Совет Союзгга суюмеклик иги да аз эди. Нек дегенде ол заманда аш кытылык кысыханына, законсуздук, зордук жайылганыларына да кыарамай, адамланы тамблагы кюн иги болуруна, ала кыолайлы, ырахат жашарларына, тюзлюк тохташырына ышаныулары бар эди. Адам улу тамбла хар зат да аламант боллугуна ийлана эсе уа, ол чыдамазлык, кёртюрмезлик да зат жоккюду.

Бюгонлюкте аллай сезим жоккюду. Озган алдауу демениги заманыбыз бла келишдиринг затыбыз бек азды. Иш былай барса, «Арха, Совет Союзгга» деген чакырыула бла халккыны орамлагга тюртюрюк организацияла чыкмазламы. Алай болмаз деп айтырча туююлдю.

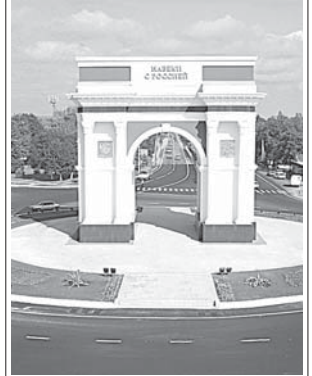
Михаил ВЕЛЛЕР,
жазыучу, философ
«Аргументы и факты» газет.

Талпаныуулук

Жолланы жарытыргга – танг ахча

Быйыл республикада машина жолланы жарытыргга 78,4 миллион сом кыоратыргга умут этиледи. Аны юсонден кырал сатыу-алуу этиуну порталында айтылады.

Ахча республиканы бюджетинден берилликди. Анга регион жоллада чыракълары бла

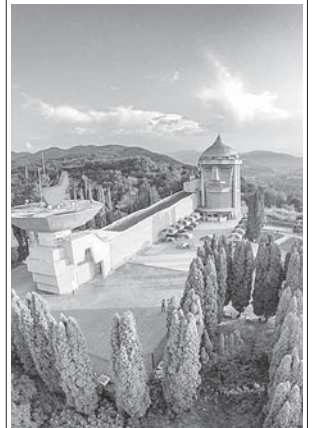

чыпынла орнатыллыкдыла. Бу жумушланы тамамларыкк подрядчикни сайлау да январьны ахырында бардырыллыкды. Жыл бошалыргга уа бар ишлени тамам этерге керекди.

Алай бла планнга кёре, чыракъла Чегем шахарда, Нартаанда, Герменчикде, Шалушкада, Кенжеде эмда Октябрьскоеде орнатыллыкдыла.

Бизни корр.

Конкурс

Нальчик биринчи жерге чыгарча

Интернетде «Россейни шахары: Миллет сайлау» деген сайтда кыол кёртюроу барады. Аны мураты – тарых эм маданият жаны бла халккына белгили болуругга тийишли шахарны сайларггады.

Рейтингни кыуарганыны оюмларына кёре, жамауатны сайлауу кыралны шахарларына эс бурургга, аланы тарых, маданият эм архитектура жаны бла да энчиликлерин багъларгга болушурккюду. Бюгонлюкте Нальчик тизмеде экинчи жердеди. Аны ючюн 8129 адам кыол кёртюргенди. Биринчи жерни уа Пенза алады.

Ара шахарыбыз ючюн кыол кёртюрюрге суюмеклиге аны <http://gorod-rossii.ru> сайтда эталлыкдыла.

Халкыбызны айтхылык уланлары

Аты тарыхыбызда кьалган таулуланы бири – жамауат эм саясат кьуллукчу, жарыкъландырыучу, адвокат, офицер, тау бий Шаханланы Абайны жашы Басият (Борис Александрович Шаханов) тууганлы бу кюнледе тамам 140 жыл толады.

ЖАШАУУНУ КЕЗИУЛЕРИ

Ол 1879 жылда 17 январьда Владикавказда тууганды. Атасы Абай, Шаулухну жашы (Александр Дмитриевич Шаханов), мухолочу тау бий, аскер врач, малкьар халкыны биринчи генерал-майору, онбешжыллыгында школну бошоп, Ставропольда гимназияны, ызы бла Санкт-Петербургда хирургия академияны бошагъанды. Жашы тууганда аллында сагынылган шахарда госпитальда ишлей эди. Ол дунясын алышханда, Басиятха жаланда онсегиз жыл толган эди. Анасы уа, Матвеева Елизавета Павловна, Кизлярда коменданты кызы эди.

Абай онжыллык жашын Санкт-Петербургда Александров атлы кадет корпусха бергенди. Ызы бла Басият, юнкер болуп, ол шахарда Константинов атлы артиллерист училищеге этгенди. Андан Михайлов училищеге кечюп, анда окьуганды.

1898 жылда уа, подпоручик чын алып, Грозный округда Воздвиженская атлы жерде артиллерист бөлүмде аскер кьуллугун башлагъанды. Алты жылдан ол аскер юристлени академиясына кирип, анда окьуганды. Ызы бла Тифлисте прокурорну болушлукчусу болуп ишлегенди. Кеп бармай революция ниетли солдатланы кьоруулаганы ючюн дау этгендеринде, ол кеси ырызлыгы бла отставкага кетип, адвокатурага ише киргенди.

1910 жылда Шахан улу Уллу эм Гитче Кьабартыда эм Беш да Тау элде юрисконсультну кьуллугуна салгъандыла. Ол анда жети жылга жууук ишлегенди. 1918 жылда уа, Екатеринбургга (Краснодар) кечюп, «Кьобан газетте» редакторлук этип турганды. Жарыууга, Малкьарны айтхылык жашы 1919 жылны февраль айында тифден ауруп ауушханды.

АТА ЖУРТ БЛА БАЙЛАМЛЫКЛА

Окьуу жыллары, аскер кьуллугу да узакьда болуп, кеп жылланы Басият Малкьардан кенге турганды. Болсада солуу айларын а мында ата жуууклары Абайлада, Орусбийлада кьонакылыкка этдургенди. Алай бла халкыны жашау болуму, тарыхы, маданият байлыгы, келден чыгармачылыгы бла танышханды, малкьар тилин билгенди.

Воздвиженская слобода деген аскер гарнизон турган жер бусагъатда Чеченде Чирюрт поселокну тийресиндеди. Ол Владикавказдан, Кавказны белгиленген арасындан, узакь болмагъаны себепли Басият тууган шахарында терк-терк бола турганды. Таулу жашны оную жүрюген юйледе, сюдде, китап басмада, окьуу юйледе, маданият мекамлада, башха магъаналы жерледе де көрүрге боллук

эди. Ол жамауат ише жаш ачыкылыгы, жашауу иги жанына торлендирге итинууу бла тири кьатышханды.

Басият, культураны адамы, тарыхыбызны юсюнден алдан сагыш этгенди – аны суратда, жазууларында кьояргъа суйгенди. Ол заманлада Бакуда «Каспий», Владикавказда

лерине окьуна, не болгъанын билмейди дейди ол.

Мен, ол тизгинлени окьугъанымда, былай оюмлаганма: баям, авторга башха туюлюд – чеченли, кьабартылы, кьайсы да. Бюгюн бирлерини юслеринден жазды, тамбла уа башхаланы юслеринден жазар... – деп, китап чыкьгъанлы бир неча жыл этсе да, анга тынгылап тургъанча бу айтылгъаны онсурагъанча көрөнедиге деп, жарсыйды ол.

Таулуланы сезим байлыкларын ачыкылай, Шахан улу бир болумну эсгереди: «Бахан

да айтылады мында. 1895 жылда Дюгерде бу эриши адетни кетерирге буйрукь чыкьгъанды. Кьууангандыла, алай ол жангыдан кьайтханды. Кьагъыт бла эрттеледен келген төрени кетерген тынч болмагынын белгилей, Шахан улу аны авторун, устазны, ол ишни окьучуларыны юсю бла этерге юйретеди.

НИЕТ БАЙЛЫГЫБЫЗНЫ КЬАЙГЫСЫН КЕРЕ

Анга кьагъыт жазып, жамауатха хайырын не бла тийдирге боллугун соргъан билимли адамга уа: «Эси-

Аланы юч жыл барган сюдде Басият кьоруулаганды, сыйырылган жерлени жамауатха кьайтартханды.

Дагыда Шахан улу тау интеллигентлени халкыга билим беруу жанына эс бурурларын излегенди. 1917 жылда февраль революциядан сора, Бирлешген таулуланы болжаллы ара комитетлери кьуаралгъанда, аны ары айыргъандыла. 1917 жылда уа Шимал Кавказны эм Дагыстанны биринчи сьездлеринде аны тамата этгенди. Ол анда кьара халкыга тюзлюк излегенин ачыкь айтханды.

ЖАМАУАТ КЬУЛЛУКЧУ, ЖАРЫКЪЛАНДЫРЫУЧУ, КЬАЙДА ДА ТЮЗЛЮКНЮ ЖАКЪЧЫСЫ

«Казбек», «Терские ведомости» газетле чыкьгъандыла. Алада басмаланып тургъандыла аны ишлери. Жыйырма жылдан энди атлагъан Шахан улуну оюмларын «Бу жерли жашауу этюдлары» аты бла «Казбек» газетни 1899 жылда чыкьгъан онеки номери сакълайдыла, басмаланмагъанлары уа тасдыла.

ЖАХИЛЛИКГЕ КЬАЖАУ СЮЕЛИУ

Бу чыгарманы аллында Басият «Бу жерли интеллигенцияга эки сөз» деген статьясын адабият, маданият хазнабызга, келден халкь чыгармачылыгыбызга эс бурургъа, анга заманларын кьызгъанмазгъа чакьырады, анда кеп сорууга жууап табарга боллугун да белгилейди.

«Бу жерлиле кеслерини юслеринден айтмай, тынгылауу ийип турадыла, башхала уа жаздыла. Жазгъан да кьылай этедиле! Кеп болмай чеченли лени юслеринден бир китап туюшгенди кьолума. Сейир затла айтады автор аланы юслеринден. Бу халкыны келечиси бир торлю жаны бла адамга ушамагъан зат кереме. Ол игини, аманны ангыламайды, шүөхлукь, суймеклик, сабий-

таулада Орусбийланы жамауатда тау бий Орусбийланы Исмайылны огуу терсине чартлап, аны бла экиге айланган, сют кьарындышы Мусага тийгенди. Ол, бушууга асыры куйгенден, олсагъат ушкюкнү кесине буруп атханды... Сора, ауур жаралы болуп, ёлгенни кьатына келип: «Муса, энди кеп кьалмагъанды биз бирге болургъа», – дегенди. Былайда автор, баям, «кийик» таулуланы кьаллай терен сезимлери болгъанын айта, ёлалмай турган Исмайыл, жамауатдан адам келип, бу бедимши көрнөкнү дунияны алышайым деп, алайда болган соруучю жашладан кьама тилегенди. «Кьарындашын ёлтюрген мурдар» деген ат аталгъандан, Мусаны анасы сынагъан бушууну көргенден эсе, ёлюмнү сайлагъанды.

Бу болум, айхай да, тау халкылада шүөхлукь, суймеклик, башха сезимле да болгъанларына шагъатлыкь этеди. Былай керти жюрекли Исмайылла уа тау аууздада кепдиюле. Алай бола турганлай, тынгылап, жашау этдюрюрге жарамагъанын айтады Шахан улу бу статьясыны биринчи кесинде.

Андан ары ол, Н.П. Тульчинскийни «Материалы для изучения и решения поземельного вопроса в Нагорной полосе Терской области» деген ишин окьуп, аны юсюнден оюмун айтады. Жер юлюшюне таулу ие болмагъанын, дайым аны сыйырыла деп кьоркьуп жашагъанын белгилеп, ол болум халкыбызны келир кюню бармыдыгесе жокьмуду деген соруну турады дейди Басият. Кьалым бериуно юсюнден

гиздемиди мен жомакьларыбызны, жырларыбызны, таурууларыбызны, нарт эпосну юсюнден айтханым? Ала тас бола турадыла, бизни озган ёмюрле бла байламлыгыбыз а аладады. Бусагъатда багъалай билмей эсек ол хазнаны, бир заманда бир ангыларыз магъанасын, алай, кеч болса, ол кьалмаса, не этербиз? Биле турганлай, тас эте бармайбыз кесибизни бетибизни?» – дейди ол.

Аны бла бирге, тышыннан келген алимле кьазып, тырнап, бизде тапкан затларын, минчакьдан, кьошун сыныкьладан темир ачагъа дери, алып кетип, музейлерине саладыла, ала уа анда башха жерли адамлага бизгеча сыйлы бир заманда да боллукь туюлюдлюе, ала бизни тарыхыбызны шартларыдыла деген оном тынчлыкь бермейди авторга.

Кьул бла бий айырылгъанда, тау бийлеге бла кьабарты бийлеге кьырал не төлегени, алага кьаллай бир жерле бёлюнгенлери да айтылады «Этюдлада». Быллай бир кьауум ишни авторду Басият. Аны жазыуу тили уа бюгюн да кеп жазыучуну сукьландырырча ариуду.

КЕРТИ ЁКЮЛ

Шахан улуну аты кьара халкыга бек багъалыды. Уллу эм Гитче Кьабартыда эм Беш да Тау элде юрисконсульт болгъанында, ол кьара танымагъан адамланы кьагъыт ишлерин бардырып турганды. Курорт мекамларына проектлерин хазырлаууга, Нальчикде реальный училищени ачаргъа кьатышханды. Анда, кьул, бий даражаларына кьарамай, таулу сабийле стилендия алырча, тилек кьагъыт жазгъанды.

Басиятны Малкьарга улан суймеклиги 1913 жылда июльда Черек кьозгъалыну заманында тутулгъанланы кьоруулауу бла белгиледи. Жанхотланы тау бийле Кьара-Суу, Бабугент, Ташлы-Тала тийресинде жамауат хайырылып турган ачачланы сыйыргъанларында, кьара халкь, анга тезаламай, бийлеге чапханды. Ол заманда ошез атлы аскер киргенди тау ауузуна. Ала элли сегиз адамны тутуп кетгенди.

ЮЙЮРНЮ КЬАДАРЫ

Шаханланы Басият 1916 жылда жашауун тау бий Малкьарукъланы Дадашны (Ислам) тамата кьызы Жан бла байлагъанды. Ол Нальчикде тишируулага деп ачылган школда окьугъанды. Ала алгъа Владикавказда, ызы бла Дагыстанда Темирхан-Шурада (Буйнакк), арда уа Екатеринбургда жашагъандыла. Насыплары уа узакьга созулмагъанды – жаланда юч жыл.

Баш иеси ауушханда, Жан жашы Тимур бла ата юйюне кьайтханды. Ол тау бийле жюрек тынчлыкьларын тас этген кезиуде Малкьарукълары Нарсанага кечгенди. Анда Жан Сатыу-алыу обществода ишлегенди, Москвага барып, мануфактура келтирип турганды.

1932 жылда ала Бакуга кечгенди. Эки жылдан айтхылыкь Дадаш ауушханды. Жашы Тимурга онсегиз жыл болгъанда, Жан аны Москвага элтип, анда СССР-ни халкыларыны музейине ише тохташырып кьайтханды. Арда уа ол Азербайджанны ишчи тиширууларыны комитетинде ишлегенди, анда «8-чи март» атлы артельле кьурагъанды. Ол 1953 жылда кечгюнчюлюкде Алма-Атада ауушханды.

Басиятны жашы Тимур, белгили этнограф, краевед, бир кьауум жылны Москвада, ызы бла Бакуда Азербайджанны тарых музейинде ишлегенди. Юристе окьугъанды. Кечгюнчюлюкде анасы бла Кьазахстанда турганды, адвокат коллегияда урунганды. Онг тапханлай, татарлыма деп жаздырып, Москвага кетип, анда Женгил промышленностьну министерствосунда юрисконсульт болгъанды. Анасы ауушханы бла байламлы Алма-Атага кьайтып, анда Культура юйде ишлегенди.

1958 жылда ол Нальчикге кечгенди. Бери келгенден арысында Краевед музейде ишлеп, тау элlege экспедицияла кьурап, кеп ёмюрлю тарыхыбызны ызын ызлап турганды. Жамауат ол жарашыуу, билимлы, адежли адамны сыйын көргенди.

МУСУКАЛАНЫ Сакитат.

Редакцияга кыягыт

Газетде чыкыган суратлагыа кырайыма да, суйген жууукларымы эсгерип, зикирле айтама

Алгыаракыла редакцияга Огыры Малкыарда жашаган огурулу эгечибиз Мамайланы Раузатдан кыягыт келгенди. Ол анда, «Заманда» урунганлагыа ыразылыгын билдирип, бизни иши негерибиз, жазычу Османланы Хыйсагыа энчи ыспас сезюн айтады. Бу кюнде ол жарык юбилейин белгилегенин эсге алып, окуучубуз таза жюрегинден жазган алгыш тизгинлени газетни бетлеринде басмалайбыз.

Кеп болмагынлай Осман улуну «Балкария сквозь века» атлы китабы бла тынгылы шагьрейленгенме. Бу чыгырма уллу, энчи эсгертмечады. Андагы суратлада айтылы инсанла керти дунядадыла, алай бизни уа аланы бюгун да эсибизде тутарча амалыбыз болганы уллу насыпды.

Китапны кюлуа алып, аны бетлерине тышкен кыарындашларыма, эгечлериме зикирле, дууала окугынлай турама. Хыйсану уа ол суратланы жия туруп акылын кыаллай сагышла бийлей болур эдиле деп да келиучюдо эсиме. Бир аз келлю адам болса, ол бу ишни эргип, арып кыюоп кыюарга да болур эди. Ол а ачык жюреги бла халкына жарсып, таза ниети бла он жылдан артыккы кюрешгенди бу магъаналы жумуш бла.

Заманын, ырысхысын да кыоратып, сау миллетге магъанасы болган ишни тындырып ючюн айланган, намысы,

сыйы жюрюген инсанни багыасы жокьду. Анга жаланда Уллу Аллахдан саулуку тилейме. Билеме, жамауат да хурмет этер ючюн кыюмайды багыаты кыарындашыбызга. Алай не кеп ариу сёз, алгыш, тилек айтылса да, Хыйса аланы барын да кечиндираллыкьды, кетораллыкьды, менсинирик туююлду. Сау болсун, аладыла чынтты адамлыкь шартла.

Ол алыкька жаш адамды. Аны себепли энтта да бир эсде болмагын, керекли, магъаналы затла кыуарыгына ишегим жокьду. Аны ючюн башыбыздагы анга кюч-кыаруу берсин деп тилейме, акылы, кыылыгы тюрленмегенлей, тёзюмлюкою, сабырлыгы бла узакь ёмюр сюрсюн дейме.

Газетде ол басмалагын эски суратланы керсем а, аланы жигитлери кимле болгынларын, тукьумларын, атларын билдирге ашыгыама. Огурулу акьсакьвалларыбызны сыфатларына бютюн суююп кыарачума. 2016 жылда чыкыган бир номерде Кенделени кыартларыны сураты уа жюрегимде туюрлей кыалгынды. Нек дегенде мен жетгенде, аппаларым дуняларын алышкан эдиле, ала келип кыаладыла эсиме анга кыарасам. Ишчи жеримде да ол суратха жер бёлюп, ол адамла ючюн зикир этип тургынма, Аллах тийишли эсин.

Китапны юсюнден оюмура кыйта, бир жол манга бир тийириуу келтине эсиме тышдю. Ол «Балкария сквозь

века» деген чыгырманы столумда керюп, кыолуна алып, аны бетлерин адууруп кеп заманны ичинде андагы суратлагыа тюрслеп кыарап туруп, аны авторун таньыргыа, билдирге суюгенин айтхан эди.

Былайда аны сёзлерин келтирейим: «Бу чыгырманы кыурагынны жашауда керюрге излейме. Аны эки кыолун тутуп, уппа этерик эдим, акылы башын керюрегиме кысып, анасыча, дуняда не ариу да, не омакь да алгышла, тилекле бар эселе да айтып, нохтабу да этерик эдим ол миллетибизни даражасын кёкге кётюргине ючюн». Жазыучугыа окуучусундан аллай сый, даража тапхандан уллу насып а кыайда?!

Кертиси бла да, Хыйсача, кыайгырыуу улунларыбыз болган кыадарда халкыбызны тарыхы, адабияты, маданияты унутулур деген кыоркыу жокьду. Кеп айта билмейме, оюму билгенимча ачыкларга кюрешдим. Осман уллу жайылып, чачылып тургын хазаны бирге тийишдирип, бир жарыкь муратына жетгенди да, бирси ахшы умутлары да кеси суюгынча толсунла.

Халкыбызга уа кеп кыууанч тежейме, ёсюп келген тёлуююз ол суратлагыа буруннгу ата-бабаларыбызны намысларына тийишли болурла деп толу ийнаныуу бла жашайма. Сау болугьуз, хар ишчи кюногуюню ахырында юйлеригизге саусаламат жыйышыгыз.

Басма

Тынгылы хазырланган китап

Басмадан «Шёндюго кыарачай-малкыр тил» деген эки томлу китап чыкыгынды. Проектни автору эмилму башчысы филология илмуланы доктору, профессор, РАН-ны Кыабарты-Малкыарда илму арасыны таматасыны орунбасары Улакьланы Махтиди.

Быллай издание эрттеден керек болуп тургынды. 1966 жылда малкыр

тилни грамматикасы басмалангынды. Он жылдан аны орус тилде зарфха ургындыла. Ол жылда тема иги тынгылы тинтилип туююл эди, алай артта, жаш алимлени ишлерин да хайырлана, тынгылы китапла жарашдырып онг чыкыгынды.

Тили лексикология, лексика-семантика, лингвистика жаны бла да тингендиде. Алимле Улакьланы Махти, Гузеланы Жамал, Мусукьланы Борис, Мусукьланы Борис, Кетенчиланы Мусса, Додуланы Аминат, Геляланы Ариука уллу академиялы ишни хазырлап бошагындыла. Анга 25 жыл чакьлы заман кетгенди. Саулукуларында Ахматланы Ибрагим, Жапуланы Алий, Жабелланы Люба бу жумушха уллу кыйын салгындыла.

Проекте спонсорлыкьну филология илмуланы доктору, «Комбин автомобильных фургонов» ОАО-ну башчысы Чеченланы Алий этгенди.

Жууукь кезиуде эки томлукьну презентациясы боллукьду. Улакьланы Махтини оюмуна керё, бу жангы изданианы мурдорунда вузлага эм школлагыа окуу китапла жарашдырыгыа боллукьду.

Фатима МАГОМЕДОВА,
РАН-ны Кыабарты-Малкыарда илму арасыны медицентрини таматасы.

МАДАРЫМЛЫЛЫКЪ

Ана тилни иги юйренир ючюн тюрлю-тюрлю онгла излейдиле

Арт жарым жылда миллет тиллени школада факультет амал бла окутуугыа кёчюноу юсюнден кеп айтылады эм анга ыразы болмагынла кыолларындан келгенича кюреш бардырадыла. Эсигизге салайыкь, былтыр Кыырал Думада «Россей Федерацияда билим берюню юсюнден» федерал законга бир ненча туюети кийирилгенди.

Тюрленюмледен бири аналалагы сабийлери школада ёз тиллерин окутуукуларын бла кыаллыкьларын тохтадырыгыа эркинлик береди. Башача айтханда, школчу ана тилинде окуургыа эрине эсе, алагыа жюрюмезге боллукьду. Сабийге уа неге керекди артыкь дерс, кесигиз сагыш этигиз. Сора анга таматаланы уллу кёллююкьлери, жууапсызлыкьлары да кышулсала уа, хал бек осалга кетериги баямды, алай да болуп барды.

Юнуда Кыырал Думада башда белгиленген туюетиуле кийирилген кюн Шимал Кавказдан 19 депутат аны ючюн кыол кётюргендиде. Чечен Республиканы келечилери уа не «ху», не «угьай» демей кыол кётюрюуге кыатышмагындыла. Бу шартла кавказчылары бек чамландыргындыла. Нек дегенде аллай законну кыабыл керюу аз санлы халкылары тамблагыа кюнлерине жаланда хата келтирди. Аны юсюнден социал сетьледе кеп айтылгынды, статьяла да жазылгындыла.

Алай бла бу жарсынуу юсюнден материалла бла шагьрейлене, алгыаракьда Феисбукьда Павел Шмаков деген бир устаз татар тилни сакьлар ючюн эм аны школада окутууу алгынча ётерге кеге

Павел Шмаков.

рекди деген оюму ючюн сюдге чыкыгынны бла шагьрей болгынма. Ол кеси оруслуду, Кыазанда «Солнце» деген интернет-школну директоруду. Павел Анатольевич Татарстанда жашагын сабийле ана тиллерин факультатив амал бла угьай, борчул халда окуургыа керекдиде деген ызы тутады. Ол себепден кеси таматалыкь этген мектепде да, башда айтылган законну эсге алмай, ата-аналадан эркинлик сормагынлай, татар тилни дерслерин программагыа кыошханды.

Андан сора да, федерал закон Россейде жашагын миллетлени эркинликлерине бузукьлукь этеди деген оюмун кыагыгыа туюшюрюп, сюдге баргынды. Алай

Татарстан Республиканы Баш сюдио аны заявляенисын кыабыл кермегенди. Ызы бла ол Россей Федерацияныкына тарыкьгынды. Бу кюнде Москвада кезиюлу кыаруу боллукьду. Кеп татарлы анга ыразы болгынды, кыыралны ара шахарында жашагынлары уа сюдге барып, Павел Шмаковха билеклик этериклерин билдиргендиде.

Интернетде анга кыажуу сюелгенде да бардыла. «Тили окуур онг бар эсе, не башчалыгы барды ол факультатив не да борчул халда болса да!» - дегенде да туюбидиле. Мен аны терге санайма. Барыбыз да билебиз не ишде да адам

Заур Агамов.

улу борчун толтуруугыа жууапны кёзден кыарарга кереклисин. Ишни, жумушну уа кеси аллына бошлап кыюудан бир заманда хайыр чыкьмайды. Ма ана тиллени школада окутууу бла байламлы хал да шёндю ол даражадады.

Дагыстанда жашагын программист жаш Заур Агамов

да бу жарсыугыа эс бёлгенди. Шахарлада жашагын сабийле ёз тиллеринде сёлешмей башлагынлары аны кыайгыландырады. Ол сагыш этип, телефонлагыа кыошакьла хазырларгыа керекди деп, аллай оюмга келгенди. Бюгонюкьде ол лезгин тили харфлыкьын телефоннга туююргенди. Назыу белгилени тую айта билген сабийлени жыйып, конкурс да бардыргындыла. Жарсыугыа, саулай республикадан анга кыатышыргыа жаланда ючеуленни келтиргендиде. Аладан а узакь эллини биринде жашагын кыызчыкьны сайлагындыла - ана тилинде тийишлисича жаланда ол сёлешалгынды.

Быйылны биринчи жарымында программист энтта да аллай 10 харфлыкь кыошар муратлыды. Шёндюго сабийлени тюрлю-тюрлю телефонланы бла гаджетлени кыолларындан ычындырмай айланганларын эсге ала, ол амал бек тап келеди.

Бизге да аллай жангылыкьла кимден да бек кереклиси хакьды. Проектни жашауда бардырып ючюн ахча керек боллукьду. Алай, ол саулай миллетни кыадары бла байламлы болгыннын эсге ала, аны арсарсыз кыолга алыргыа борчулбуз. Мен кысыха заманда анга кыагыт жазып, жууап сакьларыкьма. Андан сора уа ишни андан ары бардырынуу алимле эм устазла бла сюзерге керек боллукьду.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Маданият ингиб

Къабарты-Малкъарны Маданият фондунда «Сюймеклик, юйор эм макъам» деген ат бла ингри этгенди. Анга фахмулу сабийле, аланы ата-аналары чакъырылгандыла.

Аны башлай, «Вече» орус миллет-маданият араны башчысы Анатолий Канунников юйор жамаут жашаугъа мурдорлук этгенин чертгенди. «Шимал Кавказда бу институт кючю болуруна, хар инсан да

Хунерлик кезиуюнде баямланса...

бир затдан къоркъмай, башча миллетлени келечилерин а чынты тенглерине санап туруруна энчи эс бурулады», - деп белгилегенди ол.

«Сплочение» жамаут организацияны башчысы, ингри кырауған Татьяна Соломонова уа аланы баш борчлары - адамланы араларында

келишиуюкно сакълау, ёсе келген телюкени тарыхын, башча миллетлени терелерин, энчиликлерин билиуюно юсю бла бирликни, шуёхлукну ниетлеринде ёсдюрююдо, дегенди.

Ингриге Нальгиевлени, Ахамготовланы, Рамоновланы юйорлерин чакъырылганды

ла. Аланы сабийлери тюрлю-тюрлю республикалы эм андан тышында къуралган музыка конкурслада жетишимли болгандыла, школда да ахшы окъуйдула.

Сёз ючюн, Нальгиевлени жашлары Хасан 1-чи класдан башлап жангызда «бешле» алады, фортепянода эм башча инструментледе ойнайды, назму айтханда уа, хар кимни да кесине тынгылатады. Ахамготовланы жашлары Аслан спортда атын айтдырганды. Настя Рамонова да жаш концертмейстерлени республикалы эришиуюнде саугъа алганды, уста жырлайды.

Аланы ата-аналары къайсы сабийни да фахмусу болганын, жангыз да аны эсеп, айнытыргъа тийишлисин чертедиле. Аны ючюн уллу байлык, ахча да керек туююдо. Жаланда балагъа, аны сейирлерине къайгыра билиу изленеди, дейдиле ала. Ахырында сабийле жырлап, назмула айтып, таматаланы кёллерин кётюргендиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зулфия.
Суратла авторнудула.

АНГЫЛАТЫУ

Керексиз хапарланы тыярча

Алгъаракъда энди «ИнтеграСофт» ООО-ну офисинде газ ючюн телемегиз деп билдириу этилген эди «Газпром межрегионгаз Нальчик» компаниядан. Аны сылтауу аксини арасында келишим ючюн тас этгениндеди. Бу жумушну энди Почтада, Сбербанкда, «Нальчик» банкда, «ЕРКЦ» ООО-да (Прохладный ш.), «Жилище и Услуги» ООО-да

(Майский ш.), газ бла жалчытыуу компанияны сайтында «Личный кабинет абонента - Смородина» деген сервис бла тамамларгъа боллукъду.

Дагъыда, «Газпром межрегионгаз Нальчик» компанияда айтханларына кёре, «ИнтеграСофтну» терминаллары бла 2018 жылда декабрь ючюн теленген ахча алагъа толусунай жетмегенди. Шёндю-

леде аны юсю бла тинтиуле бардырадыла. «Адамланы сейирлерин къоруулар ючюн къолдан келгенни этебиз», - деп ышандыргандыла газ бла жалчытыуу компаниядан.

Соруулары болганла **8-800-100-09-04** номер бла сёлешсинле деп да тилегендиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Адам эм закон

Жалгъан келишим бла кёплени алдаганды

РФ-ни МВД-сыны Элбрус районда бёлуюно полициячылары, тинтиуле бардырып, адамланы жумушларын толтурган кезиуде законлагъа бузукълукъла этилгенлерин ачыкълагъандыла. Право нызамны сакълалуу газ службада ишлеген 19-жыллыкъ жаш юйледе оборудованигъа ремонт бардырганма деп жалгъан келишимле этип, тамамланган ишлени актларына мекамланы иелерини орунларына кеси къол салганын тохташдыргандыла. Алай бла ол төрт адамны алдаганды, алагъа 5,5 минг сом къоранч этилгенди.

Полициячыла бу шартла бла байламлы РФ-ни Уголовный кодексини 159-чу статьясыны 1-чи кесегине бузукълукъ (хыйлачылыкъ) этилгени бла байламлы материалла жарашдыргъандыла. Анга кёре терсленгенни эркинлиги эки жылгъа дери сыйрылыргъа боллукъду.

Артмагъында - наркотикле

Быйыл 12 январьда КъМР-де МВД-ны наркотиклеге къажу управлениясыны къуллукчулары тинтиулени кезиуюнде 51-жыллыкъ эр кишини тутхандыла. Ол алгын да судноу оную бла жууапха тартылганды. Аны биргесине артмакъда эки чулгум бар эди. Эр кишини айтханына кёре, ол аланы орамда тапханды

эмда кесине деп асыраганды. Экспертиза анда «туз» наркотик (ауурлугу 1,26 грамм) эмда героин (0,69 грамм) болгъанларын кёрюзгенди.

Криптовалюта да думпайды, ахчасы да жокъ

Прохладна районну полициячылары биик технологияла сферада хыйлачылыкъ этилгенин тохташдыргъандыла. Криптовалюта ишлеген программаны биреу 150 минг сомгъа сатаргъа умут этген эди.

Былтыр майда 44-жыллыкъ киши сайтладан биринде криптовалюта ишлетирге болушхан оборудование сатылганыны юсюнден билдириуюно кёргенди. Аны иесине сёлешип, эр киши аны банк счётуна 156 минг сомну ётдюргенди. Алай ахчаны къолгъа этгенлей, сатыуучу тас болганды. Андан сора прохладначы право нызамны сакълалуучулагы тарыкъганды.

Тинтиулени кезиуюнде районну ич ишле органларыны уголовный розыскныны къуллукчулары РФ-ни МВД-сыны Забайкалье крайда бёлуюнде коллегалары бла бирге ол аманлыкъ этгенни тохташдыргъандыла. Ол Чита шахарданды, алгын да башы судюк болган 24-жыллыкъ жашды. Ол этген хыйлачылыгына женгдиргенди. Анга уголовный иш ачылганды.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазыраганды.

Бокс

Махтаугъа тийишлиле

Бу кюнледе Пятигорскда боксдан жаш адамланы арасында ачыкъ жангы жылгы турнир бардырылганды. Анга Къашхатауно спорт школуну келечилери да тири къатышып, кеслерини ауурлукларында жетишимле болдургандыла.

Алай бла Мисирланы Ахмат

санына къошулургъа алагъа азчыкъ къалганды. Жашла экинчи жерге чыкъгандыла. Аланы Шахманланы Расул бла Чеченланы Арсен юйретедиле. Эришиулеге кесини спортчуларын Сараккуланы Ренат да элтгенди. Жаш боксчула къарындашла Локияланы Ислам

(ауурлугу 20 кг.), Батчаланы Алий (ауурлугу 25 кг.), Оракъланы Алим (ауурлугу 54 кг.), Асанланы Марат (ауурлугу 40 кг.), Мисирланы Таулан (ауурлугу 24 кг.) башхаладан айырмалы болуп, биринчи жерге чыкъгандыла.

Батчаланы Эмир, Хозаланы Рустам, Мелибаев Артур да хорлам ючюн къадалып кюрегендиле, болсада биринчилени

бла Гурам да жетишимли эдиле. 34 килограмм ауурлукда эрише, биринчи башхаладан айырмалы болганды. Бирси уа 54 килограмм ауурлукда экинчи жерге тийишли кёрюлгенди.

Боксда бизни жашла уллу жетишимле болдурганларына юлгюле кёпдиоле. Черекчи спортчулагъа да олимпиадалы биричкеле жетерлерин тежейбиз.

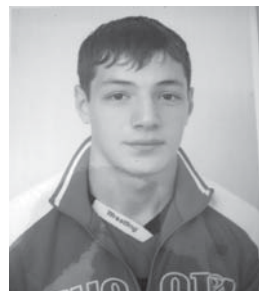
АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима.

ГРЕК-РИМ ТУТУШУУ

Битеуроссей эришиуен — кюмош майдал бла

СССР-ни сыйлы тренери Анатолий Тарасовну хурметине аталып, Нижний Тагил шахарда грек-рим тутушудан 36-чы терели битеукъырал эришиу болганды. Анда хорлагъанлагъа спортну устасы деген ат берилгени себепли, гёжефле «алтын» ючюн къарууларын аймагъандыла.

Анда Элбрус райондан Аслан Толов кесине жангы 72 килограмм ауурлукда тутушханды. Ол биринчи юч тюбешиуюнде къытханды. Финалда анга къаршы Екатеринбургдан сынамлы спортчу соелгенди. Аслан, аны да 3:0 эсеп бла хорлай келип, ахырында халат жибергенди. Аны хатасындан Толов

кюмош майдал алганды. Аны тренерле Малкъарланы Зейтун бла Байзулаланы Магомет юйретедиле.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Жан ауруттуу

Ит арбачыкъ бла жюрюйдю

Алгъаракълада Нальчикде иесиз итлени приютунда ишлеген волонтер Юлия Долгополая бизге Малыш атлы итни юсюнден сейир хапар айтханды. Аны 2016 жылда машина ургъан эди. Бир-бирле ол къыйналып турмаз ючюн жукълатыргъа керекди дегендиле. Алай приютда ишлегенле багъалы опе-

рациягъа ахча мажаргандыла. Болсада аны эки арт аягын кесерге тошгенди. Ол итте мында ие табылмагъаны ючюн ол махкемеде къалганды. Алай

кюнлени биринде Европадан иесиз итлеге сыйгенле табылгандыла.

- Бюгюнлюкде Малыш Финляндияда турады. Аны жаш юйорледен бири жаратып алганды. Аланы эки итлери барды. Тюзюн айтханда, бу жолгъа дери да Европагъа биз жылгъамагъа жууукъ ит ашыргъанбыз. Анда сакъат жаныуарланы алып иги къарайдыла. Къыралны жанындан да аланы иелерине къаты контроль этиледди, - дейди волонтер.

Приютда ишлегенле Малышны жангы суратларын да кёрюзгендиле. Алагъа къарасанг, немис овчарка бла къатышы болган кючюк семирп, къайгысыз тургъанын кёресе. Ол арбачыкъ бла жюрюйдю. Аны хайыры бла нёгеринден арта къалмай тири жашау бардырады.

«Комсомольская правда – Северный Кавказ».

Унутулган сөздөр

Къапчагъай бла къапчыкъ

Къадау – эшикни тышындан неда ичинден ачылмазча бегитирге хайырланлыуучу зат.

Къазакъ – жангыз. Къазакъ бёрю. Кеси жангыз жюриген бёрю. Къазакъ деп къулгъа да айтадыла.

Къазмыч – атылгъан сауутну бир түрлюсю.

Къайракъ – балта, бичакъ, чалгъы неда башха кесиучо затланы жютю этерге хайырлануучу сыйдам таш.

Къаланча – от тюзгенни кёрюрючю тегерекге къараргъа ишленген минара.

Къаланка – жангы келинини аллына мойюшда тагъылыуучу жабыу.

Къалжа – ууакъ тууралгъан этден этилген азык; къатыш-къутуш.

Къалкъан – бичакъдан, къылычдан, садакъдан, окъдан дагъыла башха аллай затладан къоруулануучу чюню

жюриютюлген сауут.

Къылыубала – бурунгу, бек эрттеги заман.

Къандес – къанатлыны төшлеринде болуучу айры сюек.

Къанжыгъа – иерни арт къашында къысылып, женгил жюк салынуучу жер.

Къапхакъ – тик, жарлы жер.

Къапчагъай – таула ичинде созулгъан тар жер; Чегем аууунда къаяны аты.

Къапчакъ – сууну башында буз къаты.

Къапчыкъ – къойну, эчкини терисин саулай алып этилген жукъ салуучу, жыйуучу, къуюучу орун.

Басмагъа **ОСМАЛЛАНЫ Хыйса** жарашдыргъанды.

Адабият

КАЦИЙЛАНЫ Хабу

КЪОНАКЪЛА

Хапар

Мени Окъоу деп бир чегемли нёгерим барды. Аны къатыны Баблина Бахсан аууунданды. Ала Нальчикни уллу орамында жангы фатар алып, ашап-жашап турадыла. Эр киши кеси да уллу къуллукъгъа кирип ишлейди.

Кюнлени бир ингиринде ала экиси да олтуруп, чай иче тургъанлай, таууш эшитилди. Баблина барып, эшикни ачканында, босагъа юсюнден бир къатын бир къолунда сабийи, бирси къолунда четени бла, бир жашчыкъ да этегинден тутханлай сюелип турады.

– Кирирге боллукъмуду, э, къатын? – деп, къонакъ босагъадан атлады. – Кир, харип, кир, уялма, Окъоуну ююю буду, – деп, жашчыгъын да ызындан тартды.

– Келигиз, жууукъ болугъуз, – деп Баблина бек жарыкъ салды.

Четени коридоргъа салды, къонакъ къатынны кеслери болгъан отоугъа кийирди да столгъа жанлатып, аллына аш салды.

Окъоу да саламлашды.

– Ий, аурунг, къайда болгъаныгъызы да билмей эдим. Сау болсунла, къоншуларыгъыз айтхандыла. Сабий-балий да тынч эселе?

– Бек тынчбыз. хатабыз жокъду. Сиза нечиксиз? – деп Окъоу сорду.

– Хатабыз жокъду, жашагъан кибик эте турабыз, – деп, къатын, акъ ётмеке да жау сорте, исси чайдан кеси да уртлай, жашына да ичире айтды.

Къолундагъы къагъанагъы сырыйна таууш этип тебирегенде, чыгъарып ёшонун салды. Бары да къадалып, «уф-туф» эте, чайны къыздырадыла. – Элигизде, ююнозде бары да сау-саламат эселе? – деп Баблина: «Бу, баям, кишибизни жууукъларындан болур, ансы бизникиледен быллай адам таныйма», – деген умут бла сорду. – Къартла уа къалайдыла, харип?

– деп Окъоу: «Бу, эшда, къатынны жууукъларындан болур, ансы бизни жаныбыздан адам тойюлдю», – деген сагъышда сорду. Ашагъан, ичген да этдиле, лахорну да къыздырдыла. Ахырында Баблина:

– Жолда къыйналгъан да, арыгъан да этген болурсуз, жатып тынчайгъыз, – деп, бек иги отоунда жер этип, ююсюн да ары элти.

Баблина барын да тынчайтып къайтханда, Окъоу, сыртындан жатып, радиогъа тынгылай тура эди. Къа-тыны да тешинип, эрини жанында төнгереди. – Кимигизди, харип, узакъ жууугъуз болур, ансы къаршы ахлуларынгы уа мен да танийма, – деди къатыны.

– Тохта, сизникиледен тойюлмюю? – деп, эри ёрге кётюрюле сорду.

– Угъай, ийнан, мен’а сеникиледенди деп турама.

– Да сора ююн-башын да неге сурай эдинг да? Юйге да сен скойреп келгенсе да, сен тели!

– Кена, сени ююнге эмина кирмесин, къартланы, жашланы саулуукъларын сен сурадың да...

Башха болмай, радиоба бериле тургъан оюндача, къаугъа болдула, бир-бирге айтмагъанлары къалмады. Ахырда чыракъны да, радиону да ёчюлтюп, артларын бир-бирге буруп жатдыла...

Бир-эки күн озгъандан сора элден Окъоуну эгечи телефон бла сёлешди: «Ол сизде кече къалып кетген къатын, анга ахшы къарагъаныгъыз, жарыкъ болгъаныгъыз ючюн, дуняны алгъышын этип, элге жайгъанды. Нечик иги этенсиз! Адамгъа алай жарыкъ бола туругъуз. Келинини киши адамына алай адети да болмаучу эди – ким биледи, тюзеле башлагъан болур, Аллахха шукур...».

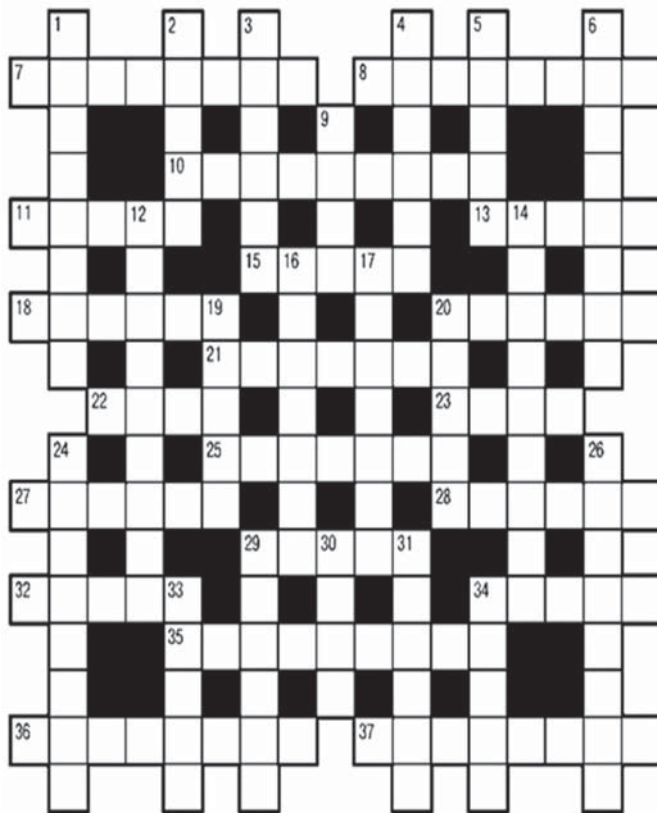
Къонакъ келсе, сиз да алача жарыкъ бола туругъуз, тенглерим!

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 7. Бир бирге душман болуу. **8.** Османланы бир жигитлерине алай атагъандыла. **10.** Бир тюрлю бир сылтау бла ююнден, журтундан кетип, бугъуп айланыу. **11.** Къара агъач. **13.** Ырызлыкъ сёз. **15.** Нарат чырлы. **18.** Музыка инструмент. **20.** Женгил, төзюмлю ат. **21.** Тёгерекни кирсиз этиу. **22.** Марксы аты. **23.** Аскер бёлюм. **25.** Нарт батыр. **27.** Кёпден бирин алыу. **28.** Ишни терк этерге иттину. **29.** Байлыкъ. **32.** Отун кесек. **34.** Киши тыялмагъан, эсде къалгъан зат. **35.** Затны уруп, бир жанына секиртиу. **36.** Кыйын кюннге асыралгъан зат. **37.** Тахта битим.

ЁРСИНЕ: 1. Шахар таматагъа алай айтхандыла. **2.** Кийик ат. **3.** Жырчы,

макъамчы Асанланы **4.** Арты къауугъа элтген эришмеклик. **5.** Ёлюк асыралгъан жер, кешене. **6.** Малкъарда тау аты. **9.** Жазуучу Гуртуланы **12.** Гитчеге намыс-сый этдирген зат. **14.** Заманны бир кесегин кёз аллынга келтиргенле. **16.** Таулу календарь. **17.** Тас этгенни табаргъа суйген. **19.** Сиймекликден бла кёрюп болмаугъа аллай бир барды дейдиле. **20.** Зурнук. **24.** Мирзеу ёсдюрюрге боллукъ жер. **26.** Зумакулланы Танзиляны аллай аты бла китабы барды. **29.** Тахтада бек уллу битим. **30.** Бирден ушкок атыу. **31.** Эрттегилиле жолга алыучу зат. **33.** Анга киши да тезалмайды. **34.** Тажирни суйгени.

ГАЗЕТНИ 2-ЧИ НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 1. Къарампил. **3.** Тауболат. **9.** Раббий. **11.** Ариука. **13.** Къандес. **15.** Плакат. **16.** Абирек. **17.** Зиян. **19.** Иырнаууч. **24.** Закон. **27.** Чанка. **28.** Таумураз. **29.** Хазна. **32.** Ыстауат. **35.** Къутлукъ. **36.** Къонгур. **37.** Жагъынлы. **38.** Жасакъ. **40.** Къан. **41.** Мача. **45.** Къауал. **47.** Айран. **49.** Рамазан. **50.** Зорлау. **51.** Къарачач. **52.** Жугъутур.

Ёрсине: 1. Къарачай. **2.** Пура. **4.** Улакъ. **5.** Лаудан. **6.** Терслик. **7.** Киркитай. **8.** Ана. **23.** Къаланкъа. **25.** Оюм. **26.** Тихтенген. **30.** Ауукъ. **31.** Алмосту. **33.** Ассы. **34.** Тытыр. **35.** Къар. **37.** Жумарыкъ. **39.** Къалауур. **40.** Къаймакъ. **42.** Асаба. **43.** Анака. **44.** Ун. **46.** Ауруу. **48.** Ант.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
МОКЪАЛАНЫ Зукура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмалангъанды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынгъанды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ:

ЧЫГЪАРТАНЛА:

Мусукаланы Сакинат - дежурный редактор; Кучукланы Сафият - жууаплы секретары орунбасары; Зезаланы Лида (1,2,3,4-чю бетле), Геляяны Валентина - (11,10-чю бетле), Ахкёбеланы Жаннета - (9,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1402 экз. Заказ № 43
Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru